

**Київський національний торговельно-економічний
університет**
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої
освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра фінансів

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою
(протокол № 6 від 19.12.2020 р.)
Ректор

А.А. Мазаракі

**ФІНАНСИ/
FINANCES**

**ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY**

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автори: д.е.н., проф. І.Я. Чугунов, ст. викл. М.В. Гуминська.

Програму обговорено і схвалено на засіданні кафедри фінансів 16 жовтня 2020 р., протокол №7.

Рецензенти:

В.Д. Макогон, докт. екон. наук., проф.,

Ю.І. Маркуц, канд. екон. наук., доц.

**ФІНАНСИ/
FINANCES**

**ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

У програмі представлено перелік тем дисципліни «Фінанси», що є обов'язковою освітньою компонентою освітньо-професійної програми підготовки молодших бакалаврів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Програму підготовлено відповідно до освітньо-професійних програм підготовки молодших бакалаврів КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Головною *метою* вивчення дисципліни «Фінанси» є набуття студентами теоретичних знань та практичних навичок прийняття управлінських рішень у сфері фінансів.

Завданням вивчення дисципліни є надання студентам ґрунтовних знань в області фінансів, особливостей їх функціонування в сучасних умовах.

Предметом вивчення дисципліни є фінанси.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Знання:

- системи макроекономіки: її основних результатів й показників;
- чинників і критеріїв економічного зростання та економічного розвитку;
- загальних основ функціонування грошового, фондового, страхового ринків, банківської та фінансової систем;
- методів державного регулювання економіки;
- економічного змісту власності, економічної теорії прав власності;
- основ функціонування ринкової економіки, категорій та законів товарного виробництва;
- особливості основних економічних систем та перехідної економіки;
- головних сфер світової економіки, форм міжнародних економічних зв'язків.

Вміння:

- здійснювати порівняльний аналіз економічних систем;
- розраховувати основні показники економічної та соціальної ефективності суспільного виробництва;
- аналізувати програми макроекономічного розвитку країни;
- оцінювати структуру та інфраструктуру ринку, ефективність конкурентної та антимонопольної політики;
- визначати стан економічного розвитку окремих підприємств.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Фінанси», як обов'язкова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

*«Фінанси, банківська справа та страхування»
ОС молодший бакалавр*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	1-18
ЗК02	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	4-16
ЗК05	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	1-18
ЗК06	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	4-18
ЗК07	Здатність бути критичним і самокритичним.	4-16
ЗК08	Здатність працювати у команді.	1-18
ЗК09	Здатність спілкуватися, взаємодіяти з колегами, керівниками та клієнтами в питаннях, що стосуються професійної сфери.	4-16
ЗК10	Здатність працювати автономно.	1-18
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК01	Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки, оцінювати сучасні економічні явища, з урахуванням фактору невизначеності.	1-18
СК02	Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.	4-18
СК03	Здатність до діагностики стану фінансових систем, зокрема бюджетної та банківської систем.	4-16
СК04	Здатність застосовувати знання законодавства у професійній діяльності.	1-18

СК06	Здатність здійснювати ефективні комунікації.	4-16
СК07	Здатність приймати професійні рішення, покращувати результати власної діяльності і роботи інших.	1-18
СК08	Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.	4-18
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР01	Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.	1-18
ПР02	Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.	4-18
ПР03	Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.	1-18
ПР04	Знати механізм функціонування фінансових систем, зокрема бюджетної та банківської систем.	4-16
ПР05	Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем.	4-16
ПР07	Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних.	1-18
ПР08	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.	4-18
ПР09	Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем.	1-18
ПР11	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.	4-16
ПР12	Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.	4-16
ПР13	Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у професійному спілкуванні.	4-16
ПР14	Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.	1-18
ПР15	Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані рішення у професійній сфері.	4-18

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність та призначення фінансів

Фінанси – особлива форма суспільних відносин, підсистема економічного базису. Фінанси як історична категорія. Причини, що

обумовили виникнення фінансів. Необхідність фінансів, їх роль у ринковій економіці. Фінанси як суспільні, економічні, грошові, розподільчі, фондоутворюючі відносини. Основні ознаки фінансів, їх суспільне призначення.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями в процесі вартісного розподілу: кредитом, ціною, заробітною платою. Об'єкти та суб'єкти фінансових відносин.

Функції фінансів як засіб вираження притаманних їм властивостей. Реалізація суспільного призначення фінансів як економічної категорії та функції фінансів. Розподільча, контрольна, регулююча функції фінансів.

Прояви розподільчої функції фінансів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу. Об'єкти і суб'єкти розподілу та перерозподілу вартості суспільного продукту. Механізм дії розподільчої функції фінансів. Стадії фінансового розподілу: первинний розподіл, перерозподіл, вторинний розподіл.

Зміст контрольної функції, її реалізація в організації контролю за розподілом і цільовим використанням коштів грошових фондів. Суспільне призначення фінансового контролю як форми реалізації контрольної функції фінансів.

Суть регулюючої функції фінансів та її значення у стимулюванні соціально-економічних процесів. Регулююча функція фінансів та втручання держави через фінанси у процес відтворення.

Моделі фінансових відносин у суспільстві. Види моделей фінансових відносин. Ринкова та адміністративна моделі фінансових відносин. Американська, західноєвропейська, скандинавська фінансові моделі. Характерні ознаки моделей фінансових відносин.

Фінансові ресурси, їх сутність, призначення та джерела формування. Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси. Місце і значення централізованих фондів у забезпеченні загальнодержавних потреб. Децентралізовані фінансові ресурси, їх склад та роль у фінансуванні потреб розширеного відтворення.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1-3.

Основний: 2,5.

Додатковий: 3,8,14.

Інтернет-ресурси: 1,2,16,17.

Тема 2. Генезис і еволюція фінансів

Історичні аспекти виникнення і розвитку фінансів. Передумови виникнення фінансів. Державотворення як основна передумова

виникнення фінансів. Історичне підґрунтя виникнення грошей. Розвиток товарно-грошових відносин та його вплив на виникнення фінансів. Економічні причини, що обумовили виникнення податків. Взаємозв'язок між запровадженням різних видів грошей і форм податків та виникненням фінансів.

Запровадження фінансових відносин у державах Стародавнього світу: Месопотамії, Єгипті, Римі, Греції, Китаї, Індії, Ізраїлі. Перші відомості про данину та податки. Натуральні податки держав Стародавнього світу та їх різновиди. Виникнення податків у грошовий формі у державах Стародавнього світу. Джерела наповнення скарбниць держав Стародавнього світу. Витрати скарбниць стародавніх держав та їх основні напрями.

Особливості та етапи розвитку фінансових відносин в середньовічній Європі. Грошовий обіг та його періоди у середньовічній Європі. Види податків та форми їх сплати у державах Європи за часів Середньовіччя. Виникнення кредиту у середньовічній Європі та його вплив на розвиток фінансових відносин. Джерела доходів та напрями видатків скарбниць держав Європи в епоху Середньовіччя.

Виникнення фінансових відносин у Київській Русі. Економічні фактори, які вплинули на формування фінансових відносин в Київській державі. Податки як основне джерело доходів княжої скарбниці. Види податків та їх збирачі в княжу добу. Форми сплати податків у Київській Русі: натуральна та грошова. Куно-гривнева грошова система Київської держави. Основні види видатків княжої скарбниці.

Розвиток фінансових відносин в Україні за часів польсько-литовського князівства. Політичні та економічні фактори, що негативно вплинули на стан фінансів України в умовах іноземної експансії. Зміни у податковій системі України за польсько-литовських часів. Види податків за часів польсько-литовського князівства. Податки з селян та їх місце у податковій системі України за польсько-литовських часів. Особливості формування грошової системи України за часів польсько-литовського князівства. Люблінська унія та її вплив на економічну та фінансову системи України.

Розвиток фінансових відносин в Україні за козацько-гетьманської доби. Ознаки української козацької державності. Розвиток торгівлі та його вплив на укріплення фінансової системи України козацько-гетьманської доби. Взаємозв'язок між розвитком промислів та збагаченням скарбниці козацько-гетьманської держави. Джерела наповнення скарбниці України за часів козацько-гетьманського правління. Податки козацько-гетьманської держави та їх види. Напрями видатків із державної скарбниці.

Фінансова система України у XVII – XIX ст. Реформа Петра I в сфері управління фінансами та їх вплив на грошову і податкову системи України. Доходи та видатки казни за часів правління Петра I. Стан фінансової системи України за часів правління Катерини II. Зміни у складі

доходів та видатків казни за часів правління Катерини II. Фінансові перетворення в Україні за часів правління Олександра I. Вплив бюджетної та грошової реформ, що проводилась в Росії у XIX ст. на фінансову систему України.

Фінансова політика України в період Жовтневої революції 1917 р. та в післяреволюційний період. Фінансова система за часів Української Центральної Ради. Формування власної грошової системи за часів Української Центральної Ради. Фінансова політика України в часи Директорії. Бюджет держави, його доходи та видатки за часів правління гетьмана П. Скоропадського. Формування Фінансової Ради при уряді П. Скоропадського. Фінансове становище України під час громадянської війни.

Нова економічна політика та її вплив на фінансове становище в Україні. Податкова політика за часів нової економічної політики. Завдання фінансової політики України в роки перших п'ятирічок. Грошова та кредитна реформи в роки перших п'ятирічок. Формування державних позик на відновлення та розвиток народного господарства. Стан та завдання фінансової системи України в роки Великої Вітчизняної війни. Грошова та податкова системи України під час німецької окупації.

Фінансова політика СРСР у післявоєнний період. Новий п'ятирічний план 1946-1950 рр. та розвиток економіки. Грошова реформа 1947 р. Фінанси СРСР в умовах планової економіки. Динамічний розвиток економіки у період "піднесення" 1950-1980 рр. Грошова реформа 1961 р. Зниження темпів виробництва народного господарства у період 1981-1985 рр. та його вплив на стан фінансової системи країни. Економічна та фінансова кризи періоду 1985-1990 рр. та їх причини. Незбалансованість державного бюджету. Зростання обсягів державного зовнішнього боргу СРСР.

Перехід України до ринкової економіки з 1991 р. Проведення Україною проінфляційної політики. Формування фінансової системи України. Запровадження національної валюти у 1996 р. Формування системи управління фінансами в Україні. Реформування бюджетної та податкової систем України у другій половині XX ст. Приватизаційні процеси та їх вплив на розвиток економіки України. Розвиток фінансового ринку України та його інфраструктури.

Фінансовий стан України на сучасному етапі її розвитку.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1,3,5.

Основний: 1,4.

Додатковий: 3,8,14.

Інтернет-ресурси: 2,3,15,16.

Тема 3. Фінансова наука, її становлення та розвиток

Сутність фінансової науки та її роль у суспільстві. Взаємозв'язок фінансової науки з іншими економічними науками. Предмет фінансової науки, її об'єкти та суб'єкти. Особливості та завдання фінансової науки. Функції фінансової науки: загальні та спеціальні. Структура фінансової науки: історико-теоретичні науки, науки управлінського циклу, прикладні науки.

Система фінансових наукових знань, її зміст та складові. Характеристика сутності складових систем фінансових наукових знань. Методологія фінансової науки. Принципи, засоби та прийоми дослідження фінансової науки. Методи фінансового наукового дослідження: фундаментальні, загальнонаукові, конкретно-наукові, спеціальні.

Історичні передумови виникнення фінансової науки. Зародження фінансової думки у країнах Стародавнього світу. Економічні ідеї Стародавнього Сходу у збірниках «Законів Ішпара», «Законів Ешнунни», «Законів Хаммурапі», «Законів Ману», праць Кун Фу-цзи «Бесіди і роздуми». Ідеї Ксенофонта, Платона, Аристотеля та їх вплив на виникнення наукових фінансових знань у античному світі.

Формування фінансової думки за часів Середньовіччя. Фінансові ідеї вчених феодального Сходу щодо державного регулювання і соціального прогресу. Економічні пам'ятки Франкської держави, канонічні доктрини Середньовічної Європи. Особливості виникнення наукових фінансових знань в Україні доби Середньовіччя. Збірник законів «Руська Правда» як видатна пам'ятка соціально-економічної літератури.

Розвиток наукових фінансових знань у XV-XVII ст. Наукові ідеї Ж. Бодена, Дж. Баторо, Н. Макіавеллі, Ф. Петрарки та початок публічної фінансової науки. Проекти економічного розвитку суспільства у соціальних утопіях Т. Мора та Т. Кампанелла. Збагачення фінансової теорії науковими ідеями меркантилістів В. Стаффорда, Т. Мена, А. Монкретьєна. Внесок В. Петті, П. Буагільбера, Д. Юма в розвиток наукової фінансової думки.

Фінансова наука у XVIII-XIX ст. та її розвиток. Наукові ідеї Ф. Юсті, Ж. Неккера, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дідро, Д. Канта та їх вплив на розвиток фінансової теорії і практики. Внесок фізіократів у розвиток теорії державних доходів та теорії справедливого оподаткування. Відображення ролі фінансів у процесі суспільного відтворення в економічній таблиці Ф. Кене. Формування нових підходів до наукових досліджень у сфері фінансів представниками класичної школи політичної економії. Зміни, які започатковані А. Смитом та Д. Рікардо щодо практичного спрямування фінансової науки. Фінансові теорії Ж. Сімонді, Е. Сакса, Ф. Нітті, Е. Селігмана. Видання К. Рау першого підручника з фінансів «Основні начала фінансової науки» та його вплив на подальший розвиток фінансової науки.

Дослідження теоретичних та практичних фінансових проблем російськими вченими І. Посошковым, О. Радищевим, М. Тургенєвим, І. Горловим, Д. Толстим, М. Орловим. Економічні ідеї І. Озерова та його посібник «Основи фінансової науки». Внесок в розвиток наукової фінансової думки України XVIII-XIX ст. Г. Сковороди, І. Франка, В. Каразіна, Д. Журавського, І. Вернадського, М. Бунге, Є. Слуцького, М. Туган-Барановського.

Особливості розвитку фінансової науки у XX ст. Формування наукових напрямів фінансових досліджень: позитивного та нормативного. Описове та теоретичне спрямування розвитку фінансової науки представниками позитивістської школи. Теорія соціального ринкового господарства та теорія держави добробуту А. Вагнера. Прикладний та етичний характер наукових фінансових досліджень нормативного напрямку. В. Парето та етичний ідеал суспільного добробуту.

Класичний та неокласичний напрями розвитку фінансової науки у XX ст. Розвиток класичної теорії державних фінансів вченими М. Пантелеоні, А. Штейном, І. Мадзолі, К. Вікселем, Д. Монтемартіні, Е. Бароне, Б. Саксом. Внесок Л. Вальраса, Ф. Візера, І. Джевонса, А. Маршалла, П. Самуельсона, М. Фрідмена в розвиток неокласичного напрямку фінансової науки.

Розвиток фінансової науки у сучасний період. Характерні риси, що притаманні сучасним теоретичним та практичним дослідженням у сфері фінансів. Фактори, які впливають на особливості розвитку сучасної фінансової науки: регіональні, національні, глобальні. Ознаки, що характеризують сучасну парадигму фінансової науки. Теорії суспільного добробуту, теорії суспільного вибору, теорії фіскального обміну «податки – блага» як сучасні напрями розвитку фінансової науки.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1-3.

Основний: 2,5.

Додатковий: 3,7,13.

Інтернет-ресурси: 16,17.

Тема 4. Фінансова система

Поняття фінансової системи, її характерні риси. Типологізація та структурізація фінансових систем за територіальною ознакою і типами економічних систем. Організаційно-інституціональна структура фінансової системи. Внутрішня побудова фінансової системи. Засади та принципи побудови фінансової системи.

Сфери фінансової системи: державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансовий ринок, міжнародні фінанси. Ланки фінансової системи. Місце та роль сфер та ланок у

функціонуванні фінансової системи. Характерні ознаки сфер та ланок фінансової системи. Взаємозв'язок між сферами та ланками фінансової системи.

Проблемні питання становлення і розвитку фінансової системи України.

Зміст та значення фінансової політики як складова економічної політики держави. Основні напрями та завдання фінансової політики. Стратегія і тактика фінансової політики. Типи фінансової політики на різних історичних етапах суспільного відтворення: класична, регулююча, планово-директивна. Складові фінансової політики: податкова, бюджетна, кредитна, грошова, валютна, інвестиційна, страхова, митна. Фактори, що впливають на фінансову політику.

Суть фінансового механізму, його якісна та кількісна визначеність. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом. Роль фінансового механізму у реалізації фінансової політики держави. Види фінансового механізму. Складові фінансового механізму.

Управління фінансами як важлива галузь управлінської діяльності. Призначення та цілі управління фінансами. Об'єкти та суб'єкти управління фінансами. Стратегічне та оперативне управління фінансами. Елементи управління фінансами та їх характеристика. Органи управління фінансами, їх завдання та функції. Система управління фінансами в Україні.

Фінансове планування: сутність, завдання, принципи. Етапи та методи фінансового планування. Основні складові фінансового планування: бюджетне планування, податкове планування. Поняття фінансового плану. Види та форми фінансових планів. Система фінансових планів. Баланс фінансових ресурсів і витрат держави. Баланс фінансових ресурсів і витрат територій. Зведений фінансовий баланс держави. Платіжний баланс держави. Фінансові плани підприємств і організацій.

Фінансовий контроль, його зміст, необхідність та призначення. Мета, завдання та принципи фінансового контролю. Об'єкти і суб'єкти фінансового контролю. Види та форми фінансового контролю. Методи проведення фінансового контролю. Державний фінансовий контроль в Україні та їх повноваження.

Аудит як складова фінансового контролю, його цілі, принципи та завдання. Становлення і розвиток аудиторського контролю в Україні.

Фінансове право, його зміст і роль у забезпеченні цілеспрямованого функціонування фінансового механізму та реалізації фінансової політики. Об'єкти та суб'єкти фінансового права. Методи та норми фінансового права.

Законодавче та нормативно-правове регулювання фінансової системи України та його розвиток.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 2,4,7,23.

Основний: 3-5.
Додатковий: 3,5,6.
Інтернет-ресурси: 1-6.

Тема 5. Державні доходи

Сутність державних доходів, їх економічне значення. Об'єкти та суб'єкти відносин у сфері формування державних доходів. Джерела формування державних доходів. Фактори, що впливають на стан та обсяги державних доходів. Принципи формування державних доходів.

Класифікація державних доходів. Централізовані та децентралізовані державні доходи. Податкові і неподаткові державні доходи. Доходи від державної форми власності та доходи від інших форм власності. Закріплені та регульовані державні доходи. Методи формування державних доходів. Необхідність, місце та роль податкового методу у формуванні системи державних доходів. Доходи державного бюджету, їх економічна суть та необхідність. Значення та місце доходів державного бюджету у системі державних доходів. Склад та структура доходів державного бюджету. Податкові надходження. Неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом. Офіційні трансферти. Доходи загального фонду та доходи спеціального фонду державного бюджету. Фінансові інструменти формування доходів державного бюджету.

Економічний зміст доходів місцевих бюджетів. Класифікація доходів місцевих бюджетів: власні, закріплені та регульовані. Доходи місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Методи формування доходів місцевих бюджетів: податкові та неподаткові.

Державні цільові фонди, їх суть, необхідність та завдання. Місце та роль державних цільових фондів у економічному та соціальному розвитку держави. Рівень функціонування державних цільових фондів. Цільові фонди, що формуються на загальнодержавному рівні. Фонди цільового призначення місцевого самоврядування. Доходи державних цільових фондів та джерела їх формування.

Доходи державних підприємств і організацій як складова державних доходів. Джерела формування доходів державних підприємств та організацій. Прибуток державних підприємств та організацій, особливості його формування та розподілу.

Проблеми функціонування та перспективи розвитку системи державних доходів в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 2,3,6.
Основний: 1-3.

Додатковий: 2,8,14.

Інтернет-ресурси: 3,4,5.

Тема 6. Державні видатки

Державні видатки, їх економічний зміст. Роль державних видатків у економічному і соціальному розвитку держави. Об'єкти відносин щодо функціонування державних видатків. Місце державних видатків у раціональному розміщенні та ефективному використанні державних коштів. Принципи формування державних видатків.

Система державних видатків: її суть, особливості формування та функціонування. Складові системи державних видатків. Структура державних видатків. Фактори, що визначають структуру державних видатків. Видатки на фінансування виробничої сфери. Видатки на фінансування невиробничої сфери. Поділ державних видатків залежно від рівня управління.

Методи фінансування державних видатків. Бюджетне фінансування, його зміст та характерні ознаки. Сутність та принципи кошторисного фінансування. Кредитне забезпечення: призначення та особливості. Форми фінансування державних видатків.

Економічна суть та призначення видатків державного бюджету. Особливості видатків державного бюджету. Склад та структура видатків державного бюджету. Поточні видатки та видатки розвитку державного бюджету. Видатки загального фонду та видатки спеціального фонду державного бюджету. Поділ видатків державного бюджету за бюджетною класифікацією. Функціональна, відомча та економічна класифікації видатків державного бюджету.

Поняття видатків місцевих бюджетів. Критерії розмежування видатків між місцевими бюджетами. Класифікація видатків місцевих бюджетів. Видатки на фінансування власних повноважень та видатки на фінансування делегованих повноважень. Порядок фінансування поточного бюджету та бюджету розвитку. Видатки місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Видатки на соціальний захист населення та соціальну сферу, їх характеристика та склад. Соціальні гарантії та механізм їх реалізації. Соціальні стандарти і нормативи, мета їх встановлення та засади формування. Прожитковий мінімум та визначення державних соціальних гарантій і стандартів у сфері доходів населення. Індексація доходів населення.

Зміст видатків на розвиток економіки, їх структура. Джерела та порядок фінансування видатків на розвиток економіки. Форми фінансової підтримки галузей економіки. Фінансова підтримка на поворотній та

безповоротній основі. Короткостроковий та довгостроковий характер фінансової підтримки.

Видатки на культурно-освітні установи і заклади: суть, особливості планування і фінансування. Структура видатків на культурно-освітні установи і заклади. Державні вимоги до змісту і рівня освіти та їх вплив на склад і обсяги видатків на освіту.

Видатки на охорону здоров'я і фізичну культуру, їх економічний зміст, необхідність та порядок планування. Структура та склад видатків на охорону здоров'я і фізичну культуру. Моделі фінансування охорони здоров'я: бюджетна, бюджетно-страхова. Особливості фінансування видатків на охорону здоров'я.

Суть видатків на державне управління, їх склад та структура. Особливості планування видатків на державне управління. Джерела та порядок фінансування видатків на державне управління. Регулювання видатків на державне управління.

Видатки на національну оборону: зміст, призначення та якісна характеристика. Структура та склад видатків на національну оборону. Механізм планування та фінансування видатків на національну оборону.

Економічний зміст видатків на правоохоронну діяльність і безпеку держави, їх необхідність та структура. Склад видатків на правоохоронну діяльність і безпеку держави. Планування видатків на правоохоронну діяльність і безпеку держави. Джерела, форми та порядок фінансування видатків на правоохоронну діяльність і безпеку держави.

Особливості, недоліки та шляхи вдосконалення системи державних видатків в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 2,3,6.

Основний: 2,5.

Додатковий: 4,9,12.

Інтернет-ресурси: 3,6,7.

Тема 7. Бюджет та бюджетна система

Сутність, призначення та роль бюджету держави. Державний бюджет як економічна категорія. Місце та значення державного бюджету в загальній системі фінансових відносин. Державний бюджет як центральна ланка системи державних фінансів. Об'єкти та суб'єкти бюджетних відносин. Особливості бюджетних відносин. Функції державного бюджету.

Характеристика державного бюджету як основного фінансового плану держави. Показники, що характеризують стан бюджету. Бюджетний дефіцит: суть та причини виникнення. Класифікація бюджетного дефіциту. Допустимі межі бюджетного дефіциту. Методи фінансування бюджетного

дефіциту. Характеристика джерел фінансування бюджетного дефіциту. Бюджетний профіцит. Поняття бюджетного устрою, основи його формування. Бюджетна система: економічний зміст та принцип побудови. Основні засади побудови бюджетної системи. Ланки бюджетної системи: державний бюджет, місцеві бюджети. Зведений бюджет, його сутність та призначення. Загальна характеристика законодавчих та нормативних актів, що регулюють функціонування бюджетної системи України.

Бюджетна політика, її сутність, мета та форми прояву. Завдання бюджетної політики. Роль бюджетної політики у забезпеченні виконання соціально-економічної політики держави. Бюджетна стратегія та бюджетна тактика як складові бюджетної політики. Характеристика внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на бюджетну політику. Основні напрями та завдання бюджетної політики України на сучасному етапі економічного розвитку.

Зміст бюджетного механізму та його призначення. Роль бюджетного механізму в регулюванні економічних і соціальних процесів держави. Бюджетний механізм як засіб реалізації бюджетної політики. Складові бюджетного механізму. Форми бюджетного механізму. Бюджетне регулювання, його зміст та необхідність. Місце та роль бюджетного регулювання у забезпеченні реалізації бюджетної політики. Напрями та форми бюджетного регулювання. Методи бюджетного регулювання.

Суть, моделі та форми міжбюджетних відносин. Механізм реалізації міжбюджетних відносин. Розподіл доходів і видатків між рівнями бюджетної системи. Субсидії, субвенції, дотації, їх значення у збалансуванні бюджетів різних рівнів. Бюджетні позики, порядок їх отримання і погашення. Взаєморозрахунки між бюджетами та їх особливості. Міжбюджетні відносини в Україні.

Бюджетний процес, його суть та регламентування. Учасники бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу. Бюджетне планування, його завдання, методи і принципи. Порядок складання, розгляду і затвердження державного і місцевих бюджетів. Особливості виконання державного і місцевих бюджетів. Виконання державного і місцевих бюджетів. Складання звітів про виконання державного і місцевих бюджетів та їх затвердження.

Бюджетні права: поняття та особливості регулювання. Бюджетно-правовий статус державних органів управління. Бюджетні права органів місцевого самоврядування. Основні напрями розвитку бюджетної системи України.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 2,9,10,25.

Основний: 1-3.

Додатковий: 2,9,12,14.

Інтернет-ресурси: 3,4,6,7.

Тема 8. Податки та податкова система

Суть, призначення та необхідність податків. Форми прояву податкових платежів: податок, плата, відрахування, внесок, збір. Специфічні ознаки, завдання та функції податків. Взаємозв'язок податків з іншими розподільчими категоріями (кредит, заробітна плата, собівартість). Переваги та недоліки податків.

Податки як елемент перерозподілу валового внутрішнього продукту. Принципи оподаткування та історичні аспекти їх становлення і розвитку. Елементи податку та їх характеристика.

Класифікація податків залежно від форми оподаткування, компетенції органу, що регулює вид податку, джерела сплати, платника, терміну стягнення, способу стягнення, співвідношення між ставкою податку і величиною об'єкта оподаткування та інших ознак.

Поняття податкової системи та принципи її побудови. Ознаки, що характеризують податкову систему. Структурні елементи податкової системи: система оподаткування, платники податків, контролюючі органи. Вимоги та наукові підходи щодо побудови й функціонування податкової системи. Методи побудови податкової системи. Показники, що визначають ефективність (якість) податкової системи.

Суть, цілі та завдання податкової політики держави. Критерії формування податкової політики держави. Форми податкової політики держави: політика максимальних податків, політика економічного розвитку, політика виважених податків. Автоматична (недискреційна) та дискреційна політика як форми податкової політики держави, що впливають на формування макроекономічної та соціальної рівноваги. Ефективність податкової політики держави та її оцінка виходячи з необхідного та достатнього рівня оподаткування. Рівень податкового навантаження.

Характеристика сучасної податкової політики України та напрями її вдосконалення.

Податкова служба держави, її місце та роль в управлінні фінансами. Завдання податкової служби держави. Повноваження органів державної податкової служби. Складові ланки Податкової служби України.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 3,11,12.

Основний: 2,4.

Додатковий: 1,10,11.

Інтернет-ресурси: 2,3,5.

Тема 9. Державні цільові фонди

Сутність та необхідність створення державних цільових фондів. Місце державних цільових фондів у фінансовій системі держави. Роль державних цільових фондів у забезпеченні соціально-економічної політики держави. Завдання державних цільових фондів. Законодавче та нормативно-правове регламентування державних цільових фондів в Україні.

Класифікація державних цільових фондів. Економічні та соціальні державні цільові фонди. Міжнародні, регіональні, загальнодержавні та місцеві цільові фонди. Постійні та тимчасові державні цільові фонди. Мета створення та призначення різних видів державних цільових фондів.

Фінансові ресурси державних цільових фондів, їх зміст та призначення. Принципи та особливості формування фінансових ресурсів державних цільових фондів. Фактори, що впливають на обсяги фінансових ресурсів державних цільових фондів. Класифікація фінансових ресурсів державних цільових фондів. Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів державних цільових фондів.

Пенсійне забезпечення як складова соціального захисту населення. Структура пенсійної системи України, характеристика її складових. Пенсійний фонд України: призначення, завдання та законодавчо-правові засади функціонування. Доходи та видатки бюджету Пенсійного фонду України, їх структура та склад.

Місце та роль недержавних пенсійних фондів у вітчизняній системі пенсійного забезпечення.

Досвід зарубіжних країн у сфері пенсійного забезпечення та можливості його застосування в Україні. Напрями розвитку вітчизняної системи пенсійного забезпечення.

Місце та роль Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування з тимчасовою втратою працездатності у системі соціального захисту населення. Особливості формування доходів та фінансування видатків бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Роль системи соціального захисту безробітних в розв'язанні соціально-економічних проблем в Україні. Призначення та завдання Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Джерела формування доходів та напрями фінансування видатків бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Перспективи розвитку вітчизняної системи соціального захисту безробітних.

Місце та роль Фонду загальнообов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності у реалізації завдань державної соціальної політики. Джерела формування доходів та напрями

фінансування видатків бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності.

Необхідність та сутність медичного страхування. Роль медичного страхування у соціальному захисті населення. Світовий досвід становлення та розвитку медичного страхування як складової системи соціального страхування. Сучасний стан та перспективи розвитку медичного страхування в Україні.

Зміст, призначення та завдання цільових фондів місцевого самоврядування. Місце та роль цільових фондів місцевого самоврядування у системі державних цільових фондів. Складові системи цільових фондів місцевого самоврядування. Принципи та особливості формування і функціонування цільових фондів місцевого самоврядування. Джерела формування та напрями використання коштів цільових фондів місцевого самоврядування.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 8,18-20,22.

Основний: 3-5.

Додатковий: 3,5,15.

Інтернет-ресурси: 1,3,9,15.

Тема 10. Державний кредит та державний борг

Суть і значення державного кредиту. Необхідність державного кредиту щодо формування додаткових фінансових ресурсів держави й фінансування дефіциту бюджету. Роль державного кредиту у мобілізації коштів населення, підприємств і організацій. Характерні ознаки, завдання та функції державного кредиту. Вплив державного кредиту на стан грошового обігу у державі. Взаємозв'язок і відмінності між державним та банківським кредитом.

Джерела державного кредиту: внутрішні та зовнішні. Форми державного кредиту: товарна, грошова. Види державного кредиту: державні позики, казначейські позики, гарантовані позики.

Державні позики, їх сутність, особливості та роль у державних кредитних відносинах. Умови надання державної позики. Види державних позик: внутрішні та зовнішні державні позики, облігаційні та безоблігаційні державні позики. Класифікація державних позик за правом емісії, формою випуску, методами розміщення, формами виплати доходів, термінами погашення та іншими ознаками. Суть та особливості внутрішніх, зовнішніх та цільових державних позик.

Документарна та бездокументарна форми державних боргових цінних паперів.

Державні боргові інструменти, їх характеристика, специфічні ознаки, законодавче й нормативно-правове регулювання.

Поняття державного боргу. Причини виникнення та наслідки зростання державного боргу. Види державного боргу: капітальний та поточний, активний і пасивний, внутрішній та зовнішній. Абсолютні та відносні показники державного боргу. Граничний обсяг державного боргу. Джерела фінансування витрат з обслуговування та погашення державного боргу.

Управління державним боргом та його особливості. Зміст, мета та завдання системи управління державним боргом. Складові системи управління державним боргом: об'єкти, суб'єкти, боргова політика, борговий механізм, облік і контроль. Стратегічне та оперативне управління державним боргом. Процес управління державним боргом: боргове планування, залучення кредитних ресурсів, використання запозичених коштів, обслуговування та погашення державного боргу.

Методи управління державним боргом, їх особливості та роль у забезпеченні виконання державою своїх зобов'язань перед кредиторами. Рефінансування державного боргу та механізм його проведення. Методи управління державним боргом: консолідація державного боргу, уніфікація державного боргу, конверсія державного боргу, викуп державного боргу із дисконтом на вторинному ринку, обмін державного боргу на акції національних підприємств чи національну валюту, тимчасовий мораторій на виплату відсотків або частини основного боргу, анулювання державного боргу, списання державного боргу, реструктуризація державного боргу.

Боргова політика держави. Борг на душу населення, співвідношення між державним боргом та індивідуальними доходами громадян, відносна величина боргу як показники оцінки державного боргу. Кількісний аспект державного боргу та проблеми сплати в Україні. Державний борг та економічна безпека держави.

Досвід зарубіжних країн у сфері управління державним боргом.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 15, 17, 24, 25.

Основний: 2,3.

Додатковий: 3,4,8.

Інтернет-ресурси: 9-11, 16, 17.

Тема 11. Місцеві фінанси

Сутність місцевих фінансів, їх значення як фіскального інструменту соціально-економічного розвитку. Передумови виникнення місцевих фінансів. Роль місцевих фінансів у забезпеченні самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринкових відносин.

Специфічні ознаки місцевих фінансів. Функції місцевих фінансів: розподільча, контрольна, стимулююча.

Поняття системи місцевих фінансів, принципи її побудови та особливості функціонування. Структурні елементи системи місцевих фінансів та їх сутнісна характеристика. Місцеві фінансові інститути: комунальна форма власності, місцеві бюджети, цільові регіональні фонди, фінанси комунальних підприємств, громадські послуги. Суб'єкти та об'єкти системи місцевих фінансів.

Зміст, цілі та завдання регіональної фінансової політики. Вплив регіональної фінансової політики на розвиток місцевого самоврядування. Стратегія та тактика фінансової політики на місцевому рівні. Складові регіональної фінансової політики. Бюджетна політика на місцевому рівні та її провідна роль у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних формувань.

Фінансовий механізм на місцевому рівні, його суть та особливості функціонування. Фінансовий механізм на місцевому рівні як складова економічного механізму управління територіями. Елементи фінансового механізму на місцевому рівні. Фінансові ресурси місцевого самоврядування: поняття, джерела та специфіка формування. Чинники, що впливають на формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Склад фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Централізовані та децентралізовані фонди грошових коштів. Власні та залучені фінансові ресурси місцевого самоврядування.

Участь органів місцевого самоврядування у фінансового-кредитних відносинах. Комунальний кредит та його роль у формуванні фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Форми комунального кредиту. Місцеві позики, їх суть та характерні ознаки. Види місцевих позик. Механізм здійснення місцевих запозичень.

Сутність, необхідність та мета фінансового вирівнювання адміністративно-територіальних формувань. Причини, що зумовлюють регіональні відмінності у формуванні доходів та фінансуванні видатків місцевого самоврядування. Завдання, принципи та організація фінансового вирівнювання регіонів. Механізм та інструменти фінансового вирівнювання регіонів. Бюджетне регулювання та його роль у фінансовому вирівнюванні регіонів. Види та методи бюджетного регулювання.

Нормативно-правове регулювання місцевих фінансів.

Проблеми становлення та розвитку вітчизняної системи місцевих фінансів. Основні напрями зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1-3, 12,25.

Основний: 3,5.

Додатковий: 4,9,12.

Інтернет-ресурси: 1-6.

Тема 12. Фінанси підприємств, організацій та установ

Сутність, значення та завдання фінансів підприємств. Місце та роль фінансів підприємств у фінансовій системі держави. Особливі ознаки фінансів підприємств. Функції фінансів підприємств: оперативна, розподільна, контрольна. Внутрішні та зовнішні фінансові відносини підприємства як суб'єкта господарювання, їх напрями та зміст.

Фінанси підприємств як основа його функціонування. Вплив організації фінансів підприємств на забезпечення ефективного управління їх фінансово-господарською діяльністю. Принципи організації фінансів підприємств: фінансова незалежність, відповідальність за результати діяльності, самоокупність, самофінансування, фінансова дисципліна.

Організаційно-правові форми суб'єктів господарювання та їх сутнісна характеристика. Особливості фінансової діяльності підприємств, організацій та установ залежно від форм власності, методів господарювання, сфер економіки, галузевої специфіки, сфер бізнесу. Методи організації фінансової діяльності підприємств, організацій та установ: комерційний розрахунок, неприбуткова діяльність, кошторисне фінансування.

Фінансові ресурси підприємств: суть, значення та роль у забезпеченні фінансово-економічної діяльності господарюючих суб'єктів. Принципи формування фінансових ресурсів підприємств. Класифікація фінансових ресурсів підприємств. Поняття та склад власних, залучених і позикових фінансових ресурсів підприємств. Фактори, що впливають на обсяги фінансових ресурсів підприємств.

Основні фонди як матеріально-технічна основа процесу виробництва та здійснення інших видів господарської діяльності підприємств. Фінансові аспекти формування та функціонування основних засобів підприємств. Обігові кошти підприємств, необхідність їх формування та склад. Фінансове забезпечення функціонування обігових коштів підприємств.

Фінансові результати підприємства та фактори, що на них впливають. Доходи підприємства, їх зміст, класифікація та джерела формування. Суть, структура та склад витрат підприємства. Особливості формування доходів і фінансування видатків підприємств, організацій та установ різних форм власності і видів діяльності. Економічний зміст прибутку підприємства, його склад. Формування та використання прибутку в залежності від форми організації та напрямів діяльності господарюючого суб'єкта.

Функціонування фінансів комерційних підприємств. Принципи та особливості організації фінансової діяльності комерційних підприємств. Джерела формування доходів та напрямів фінансування видатків

комерційних підприємств. Прибуток та його роль у забезпеченні діяльності комерційних підприємств.

Фінансова діяльність бюджетних установ. Форми й методи фінансового забезпечення бюджетних установ. Кошторисне фінансування бюджетних установ. Нормування бюджетних асигнувань. Бюджетне фінансування установ освіти, науки, охорони здоров'я, соціального забезпечення, державного управління. Фінанси неприбуткових організацій. Види неприбуткових організацій: політичні партії, професійні спілки, товариства діячів мистецтв, спортивні товариства. Особливості та завдання неприбуткових організацій. Джерела формування та напрями використання коштів неприбуткових організацій. Мета функціонування добродійних фондів. Напрями добродійної діяльності. Особливості фінансової діяльності добродійних фондів.

Суть, мета та завдання фінансового менеджменту. Роль та місце фінансового менеджменту в управлінні підприємствами. Принципи та функції фінансового менеджменту. Стратегія та тактика фінансового менеджменту. Механізм фінансового менеджменту: суть, складові, елементи.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1,9,13.

Основний: 1,4.

Додатковий: 3,4,8.

Інтернет-ресурси: 3,6,13,14.

Тема 13. Фінанси домогосподарств

Домогосподарство, його зміст та завдання. Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Місце та роль домогосподарства в кругообігу фінансових ресурсів у секторах економіки. Функції домогосподарств: постачальницька, виробнича, споживча, заощаджувальна. Характерні ознаки та специфіка сектору домогосподарств в умовах ринкової економіки.

Сутність фінансів домогосподарств, їх значення. Взаємозв'язок фінансів домогосподарств з іншими сферами фінансової системи держави. Роль та завдання фінансів домогосподарств у первинному та вторинному розподілі валового внутрішнього продукту і національного доходу. Функції фінансів домогосподарств: розподільча, регулююча, контрольна, інвестиційна. Фактори, що впливають на стан фінансів домогосподарств.

Фінансові ресурси домогосподарства, їх зміст та призначення. Джерела формування фінансових ресурсів домогосподарств. Напрями використання фінансових ресурсів домогосподарств. Внутрішні грошові потоки домогосподарств. Зовнішні грошові потоки домогосподарств. Грошовий потік та характеристика ступеня фінансової стійкості

домогосподарства. Чинники, що впливають на структуру, склад та обсяги фінансових ресурсів домогосподарств. Залежність фінансових ресурсів домогосподарств від рівня депресивності регіону.

Бюджет домогосподарства, його зміст та призначення. Споживчий бюджет домогосподарства та споживчий кошик. Мінімальний споживчий бюджет домогосподарства. Доходи бюджету домогосподарств та особливості їх формування. Склад доходів бюджету домогосподарства: грошові, загальні, сукупні. Тіньові доходи домогосподарств. Витрати бюджету домогосподарства та фактори, що впливають на їх структуру. Споживчі та неспоживчі витрати бюджету домогосподарства.

Фінансовий портфель громадянина, його сутність та порядок формування. Склад фінансового портфеля громадянина: споживчий, накопичувальний та інвестиційний. Особливості формування складових фінансового портфеля громадянина. Зміст споживчого портфеля громадянина та його структурні елементи. Склад накопичувального портфеля громадянина. Структура інвестиційного портфеля громадянина.

Заощадження домогосподарств: поняття та цілі утворення. Класифікація заощаджень домогосподарств. Мотивовані та немотивовані заощадження домогосподарств. Організовані та неорганізовані заощадження домогосподарств. Чинники, що впливають на обсяги та структуру заощаджень домогосподарств. Форми заощаджень домогосподарств. Рівень особистих заощаджень громадян та порядок його визначення.

Особливості, проблеми та перспективи розвитку фінансів домогосподарств в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1,15-17.

Основний: 2,5.

Додатковий: 5,6,14.

Інтернет-ресурси: 6, 9-11.

Тема 14. Фінансовий ринок

Фінансовий ринок як економічна категорія, його суспільне призначення. Передумова функціонування фінансового ринку. Роль фінансового ринку у розподілі доходів, розміщенні грошових ресурсів і капіталів. Фінансовий ринок як організаційна структура. Завдання та мета функціонування фінансового ринку. Функції фінансового ринку та їх характеристика. Державне регулювання фінансового ринку.

Об'єкти та суб'єкти фінансового ринку. Класифікація суб'єктів фінансового ринку за формою, функціями, угодами, що укладаються на фінансовому ринку та іншими ознаками. Емітенти, інвестори, фінансові посередники, інститути інфраструктури. Держава, підприємства,

організації, установи та домогосподарства як суб'єкти фінансового ринку. Завдання, функції та види діяльності суб'єктів фінансового ринку.

Класифікація фінансових ринків за видами фінансових активів, організаційними формами, регіональною ознакою, швидкістю реалізації угод, умовами обігу фінансових інструментів. Сегментація фінансового ринку за групами фінансових активів: грошовий ринок, валютний ринок, ринок капіталів, ринок цінних паперів, ринок золота, страховий ринок, ринок нерухомості. Характеристика складових фінансового ринку.

Інструменти фінансового ринку, їх зміст та необхідність. Класифікація інструментів фінансового ринку. Інструменти грошового ринку та ринку капіталів. Короткострокові та довгострокові фінансові інструменти. Інструменти без наступних фінансових зобов'язань, боргові фінансові інструменти, пайові фінансові інструменти. Фінансові інструменти з фіксованим доходом та фінансові інструменти з невизначеним доходом. Первинні та вторинні фінансові інструменти.

Цінні папери як основний інструмент фінансового ринку. Економічна сутність та ознаки цінних паперів. Класифікація цінних паперів за походженням, терміном функціонування, формою існування, типом використання, порядком розміщення, характером обігу, рівнем ризику, доходом. Види цінних паперів: акції, облігації, казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати, векселі, приватизаційні папери. Характеристика видів цінних паперів.

Фінансові посередники, їх завдання та функції. Види фінансових посередників. Депозитні фінансові установи: банківські установи, ощадні організації, кредитні установи, кредитні спілки. Небанківські фінансові установи: інвестиційні компанії, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії. Місце та роль дилерів і брокерів у розвитку інфраструктури фінансового ринку. Фондові біржі, їх завдання та функції.

Сучасні тенденції розвитку фінансового ринку України.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 15-17,24.

Основний: 1-4.

Додатковий: 3,4,8.

Інтернет-ресурси: 9-11.

Тема 15. Страхування та страховий ринок

Економічна природа страхування, його зміст та роль у ринковій економіці. Ознаки, що характеризують страхування як економічну категорію. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Взаємозв'язок страхування із іншими сферами фінансової системи держави.

Функції страхування: ризикова, формування і використання страхових резервів, заощаджувальна, превентивна, інвестиційна, контрольна. Зміст функцій страхування. Принципи, на яких ґрунтується страхування як система економічних відносин. Сутність принципів страхування.

Класифікація страхування, її наукове та практичне значення. Основні підходи до класифікації страхування. Класифікація страхування за об'єктами страхування, видом небезпеки, формами страхування, сферами діяльності (спеціалізацією) страховика, організаційно-правовою формою страховика. Характеристика галузей, підгалузей, видів та форм проведення страхування.

Страхові фонди, їх зміст та мета формування. Система страхових фондів: централізовані страхові фонди держави; страхові (резервні) фонди підприємств, організацій, установ; страхові (резервні) фонди домогосподарств; спеціальний фонд страхування вкладів фізичних осіб; страховий фонд страхувальника. Структура та принципи формування страхових фондів. Форма та джерела формування страхових фондів.

Форми страхового захисту: співстрахування та перестрахування. Співстрахування, його суть та механізм застосовування. Місце та роль співстрахування у страховому захисті. Страхові пули та товариства взаємного страхування, їх завдання щодо забезпечення страхового захисту. Зміст та необхідність перестрахування, його значення у забезпеченні гарантій страхового захисту. Основні види та інструменти перестрахування.

Зміст та характерні риси страхового ринку. Об'єктивні умови функціонування страхового ринку. Характеристика страхового ринку в інституціональному та територіальному аспектах. Місцевий, національний і світовий страховий ринки. Фактори, що впливають на стан страхового ринку. Інфраструктура страхового ринку та її елементи. Суб'єкти страхового ринку та взаємовідносини між ними. Об'єкти страхового ринку.

Стан, проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України.

Особливості, принципи та напрями фінансової діяльності страхових організацій. Основні види, призначення та специфіка формування фінансових ресурсів страхових організацій. Джерела утворення та напрями використання фінансових ресурсів страхових організацій. Формування фінансових результатів діяльності страхових організацій. Фінансовий стан страхових організацій та його оцінка.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 14,18-20.

Основний: 3,5.

Додатковий: 3,8,13.

Інтернет-ресурси: 1,3,9.

Тема 16. Фінансова безпека держави

Фінансова безпека держави, її зміст та значимість. Місце та роль фінансової безпеки в системі економічної безпеки держави. Чинники, що визначають фінансову безпеку держави. Класифікація фінансової безпеки держави. Внутрішня та зовнішня фінансова безпека держави. Фінансова безпека окремого громадянина, фінансова безпека підприємства, фінансова безпека регіону. Складові фінансової безпеки держави та їх характеристика.

Поняття загрози фінансовій безпеці держави. Фактори, які впливають на виникнення загроз фінансовій безпеці держави. Види загроз фінансовій безпеці держави. Стратегічні та тактичні загрози. Існуючі та можливі загрози. Довгострокові, середньострокові, короткострокові загрози. Прямі та непрямі загрози. Індивідуальні, групові, локальні, загальнонаціональні загрози. Основні наслідки негативного впливу різних видів загроз на фінансову безпеку держави.

Індикатори, їх зміст та роль у формуванні системи фінансової безпеки держави. Необхідність та місце індикаторів у визначенні критеріальних вимог до стану фінансової безпеки держави. Види індикаторів стану фінансової безпеки держави. Індикатори відстеження (програмні) та індикатори впливу. Класифікація індикаторів за складовими фінансової безпеки держави. Сигнали індикаторів стану фінансової безпеки держави, їх поняття. Якісна та кількісна характеристики сигналів індикаторів стану фінансової безпеки держави.

Оцінка рівня фінансової безпеки держави, її необхідність, мета та завдання. Принципи, на яких базується оцінка рівня фінансової безпеки держави. Система оцінки рівня фінансової безпеки держави та її елементи. Методи оцінки рівня фінансової безпеки держави. Рангові ознаки оцінки стану фінансової безпеки держави. Порогові значення індикаторів стану фінансової безпеки держави.

Концепція фінансової безпеки держави, її цілі, завдання та принципи формування. Основні елементи концепції фінансової безпеки держави. Методи та шляхи забезпечення концепції фінансової безпеки держави. Стратегія забезпечення фінансової безпеки держави, її зміст, мета та об'єкти. Пріоритетні напрями стратегії забезпечення фінансової безпеки держави. Органи, які забезпечують реалізацію стратегії фінансової безпеки держави в Україні та їх завдання.

Напрями підвищення рівня фінансової безпеки України.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1-3.

Основний: 2-3.

Додатковий: 1,3,4.

Інтернет-ресурси: 1,3.

Тема 17. Міжнародні фінанси

Поняття міжнародних фінансів, їх призначення. Об'єктивні передумови виникнення і розвитку міжнародних фінансів. Місце та роль міжнародних фінансів у сучасній світогосподарській системі. Суб'єкти міжнародних фінансів. Характерні риси міжнародних фінансів. Компетенції міжнародних фінансів. Функції міжнародних фінансів: розподільча, контролююча, регулювальна, стабілізуюча.

Сутність світової фінансової системи. Елементи світової фінансової системи. Учасники світової фінансової системи. Основні завдання учасників світової фінансової системи. Фінансова глобалізація та її вплив на світову фінансову систему. Міжнародна фінансова інтеграція як передумова фінансової глобалізації. Розвиток фінансових інновацій та глобалізація світової фінансової системи.

Проблеми інтегрування України в світову фінансову систему.

Міжнародна фінансова політика, її зміст та завдання. Форми реалізації міжнародної фінансової політики. Види міжнародної фінансової політики. Довгострокова фінансова політика. Поточна фінансова політика. Складові міжнародної фінансової політики. Типи та методи міжнародної валютної політики. Кредитна політика та її роль у забезпеченні реалізації міжнародної фінансової політики. Податкова політика та її вплив на міжнародне оподаткування.

Світова валютна система: поняття, необхідність та основні завдання. Види валютних систем. Регулювання світової валютної системи. Елементи світової валютної системи. Специфіка функціонування елементів світової валютної системи. Етапи становлення та розвитку світової валютної системи. Особливості функціонування сучасної світової валютної системи.

Призначення та характерні ознаки світового фінансового ринку. Фактори, які обумовлюють глобалізацію національних фінансових ринків. Функції світового фінансового ринку. Учасники світового фінансового ринку, їх завдання. Міжнародні фінансові потоки як об'єктивна передумова функціонування світового фінансового ринку. Типи та канали руху міжнародних фінансових потоків. Чинники, що впливають на стан світового фінансового ринку.

Фінанси спільних підприємств та міжнародних господарських об'єднань. Роль транснаціональних корпорацій та транснаціональних банків у розвитку світового фінансового ринку та у процесах глобалізації і всесвітньої фінансової інтеграції.

Іноземні інвестиції, їх поняття, значення та види. Залучення іноземних інвестицій в Україну: проблеми і перспективи, позитивні та негативні наслідки.

Мета створення та функціонування міжнародних фінансових інституцій. Передумови виникнення міжнародних фінансових інституцій. Значення міжнародних фінансових інституцій для розвитку національних економік. Завдання міжнародних фінансових інституцій. Система міжнародних фінансових інституцій. Міжнародний валютний фонд як важлива ланка сучасної інституціональної структури міжнародних фінансових відносин. Місце та роль групи Світового банку у економічному зростанні країн світу.

Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями.

Міжнародні розрахунки, їх поняття та особливості. Чинники, що впливають на стан міжнародних розрахунків. Види міжнародних розрахунків. Комерційні та некомерційні платежі. Двосторонні та багатосторонні міжнародні розрахунки. Основні форми міжнародних розрахунків та їх характеристика.

Економічний зміст балансу міжнародних розрахунків. Види балансів міжнародних розрахунків: розрахунковий баланс, баланс міжнародної заборгованості, платіжний баланс. Платіжний баланс, його призначення та специфіка. Принципи побудови платіжного балансу. Структура платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу за методикою Міжнародного валютного фонду. Фактори, що впливають на стан платіжного балансу. Методи регулювання платіжного балансу.

Особливості регулювання платіжного балансу в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1-3.

Основний: 3,5.

Додатковий: 4,7,14.

Інтернет-ресурси: 6,14,16.

Тема 18. Фінанси зарубіжних країн

Загальні ознаки, класифікація та структурна побудова фінансових систем зарубіжних країн. Сутнісна характеристика окремих ланок фінансових систем країн світу. Глобалізм у світовій економіці та його вплив на розбудову та функціонування фінансових систем. Місце та роль фінансових систем різних зарубіжних країн у світогосподарській системі. Особливості функціонування, проблеми та тенденції розвитку фінансових систем країн світу.

Фінансова політика зарубіжних країн: основні напрями, завдання та роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку. Загальна тенденції та специфіка фінансової політики, що проводиться різними зарубіжними країнами. Фінансовий механізм та особливості його функціонування у

країнах світу. Система управління фінансами у зарубіжних країнах. Проведення фінансового контролю у країнах світу: спільні риси та відмінності.

Основні засади бюджетного устрою у зарубіжних країнах. Бюджетні системи країн світу, особливості їх побудови. Елементи бюджетних систем зарубіжних країн. Структура та склад доходів і видатків державного бюджету країн світу. Бюджетний процес і бюджетний рік у зарубіжних країнах. Виконання бюджету у країнах світу. Міжбюджетні відносини у зарубіжних країнах. Бюджетна політика як інструмент забезпечення економічного зростання країн світу.

Основні риси податкових систем зарубіжних країн. Еволюція структури податкових систем країн світу. Класифікація податкових систем зарубіжних країн. Елементи податкових систем країн світу. Напрями податкової політики, податковий тиск, податкова конкурентоспроможність у зарубіжних країнах. Подвійне оподаткування та механізм його усунення. Офшорні зони та офшорний бізнес, їх вплив на стан і подальший розвиток фінансових систем окремих зарубіжних країн та світової фінансової системи.

Місцеві фінанси та їх вплив на розвиток економічних систем зарубіжних країн. Місцеві бюджети, їх роль у соціально-економічному розвитку місцевого самоврядування країн світу. Склад і структура доходів та видатків місцевих бюджетів зарубіжних країн. Комунальний кредит і місцеві позики, їх місце та роль у формуванні фінансових ресурсів місцевого самоврядування країн світу. Методи та інструменти фінансового вирівнювання у зарубіжних країнах. Інвестиційна діяльність місцевого самоврядування у країнах світу.

Тенденції становлення та розвитку фінансів країн з розвинутою ринковою економікою. Місце та роль фінансів розвинених країн у розвитку світової фінансової системи. Вплив інтернаціоналізації та глобалізації на сучасний стан фінансів країн з розвинутою ринковою економікою. Загальні закономірності державних та місцевих фінансів розвинених країн. Бюджетне регулювання у країнах з розвинутою ринковою економікою та його вплив на їх соціально-економічний розвиток. Система соціального страхування у розвинених країнах.

Фінанси країн, що розвиваються: сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку. Нові форми боротьби за ринки збуту і вкладення капіталу в умовах глобалізації, їх вплив на фінанси країн, що розвиваються. Реформи у бюджетній та податковій сферах у країнах, що розвиваються: необхідність проведення, мета і наслідки. Проблеми фінансування соціального страхування у країнах, що розвиваються. Хронічна дефіцитність бюджетів і проблеми державного боргу в країнах, що розвиваються.

Наднаціональна фінансова система Європейського Союзу, її регулювання. Фінансові переваги і недоліки вільного руху капіталів,

робочої сили, товарів, послуг. Фінансова політика у контексті поглиблення європейської інтеграції. Бюджет Європейського Союзу, бюджетна стратегія і бюджетний процес. Гармонізація та уніфікація податкової політики Європейського Союзу. Валютна інтеграція та спільна валютна політика. Фінансові аспекти аграрної, регіональної, соціальної та митної політики Європейського Союзу.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти: 1-3.

Основний: 2,4.

Додатковий: 4,7,14.

Інтернет-ресурси: 6,14,16.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996р. № 254/96-ВР із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010р. № 2456-VI із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010р. № 2755-VI із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. № 43.

5. Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215.

6. Положення про єдиний казначейський рахунок: Наказ Державного казначейства України від 26.06.2002 р. № 122.

7. Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375.

8. Положення про Пенсійний фонд України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280.

9. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228.

10. Про бюджетну класифікацію: Наказ Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 року № 11.

11. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236.

12. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. № 280/97 із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

13. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р. №1576-ХІІ із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

14. Про страхування: Закон України від 07.03.1996р. № 85/96 із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

15. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 17.09.2006р. №3480-ІV із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 06.12.2019р. №361-ІХ із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

17. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999р. № 679-ХІV із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

18. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 02.10.2012р. № 5411-VI із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

19. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003р. № 1058-15 із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

20. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999р. № 1105-ХІV із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

21. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000р. № 1533-ІІ із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

22. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015р. № 576-VIII із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

23. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010р. № 2464-VI із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

24. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993р. № 2939-ХІІ із подальшими

змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

25. Концепція застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2002р. № 538 2011 із подальшими змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

Основний

1. Загорський В.С., Вовчак О.Д. Фінанси: навч. посіб. К.: Знання, 2016. 247 с.
2. Карлін М.І., Івашко О.А., Проць Н.В. Фінанси України: навч. посіб. К.: Кондор, 2017. 332 с.
3. *Теорія фінансів: підручник/ за ред. В.М. Федосова. К.: Знання, 2017. 572 с.*
4. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні): підручник/ В.О. Онищенко, А.Ю. Бережна, Л.О. Пащенко та ін. К.: ЦУЛ, 2016. 600 с.
5. *Фінанси. Підручник / за ред. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с.*

Додатковий

1. *Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія/І.Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М.Д.Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. К.: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.*
2. Бюджетна система: навч. посіб. / І.Л. Шевчук, В.О. Черепанова, Т.О. Ставерська . Харків: Видавець Іванченко І. С., 2015. 284 с.
3. *Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія/І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. К.: Київ. нац.торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.*
4. *Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації: монографія/ В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.*
5. *Качула С.В. Державна фінансова політика соціального розвитку: монографія. Київ: КНТЕУ, 2019. 424 с.*
6. *Козарезенко Л. В. Фінансова політика розвитку людського потенціалу : монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 412 с.*
7. *Колосова В.П. Фінанси міжнародних інституцій в Україні: монографія К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 504 с.*
8. *Кучер Г.В. Державні фінансові ресурси: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 608с.*
9. *Макогон В. Д. Бюджетна стратегія держави: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2018. 364 с.*

10. Нікітішин А.О. Податкова політика в умовах економічних перетворень: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2019. 480 с.
11. Податкова система: навчальний посібник/ Волохова І.С., Дубовик О.Ю., Слатвінська М.О. та ін.; за ред. І.С.Волохової. Харків: Видавництво Діса плюс, 2019. 402 с.
12. Радіонов Ю.Д. Формування видатків бюджету: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 616 с.
13. Страхування: підручник/ Горбач Л.М., Кадебська Е.В. Київ, Кондор, 2016. 544 с.
14. Суспільні фінанси: посібник / За ред. С. П. Захарченкова. Харків : Віват, 2016. 808 с.
15. Чугунов І.Я., Насібова О.В. Фінанси пенсійного забезпечення: монографія / Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 248 с.

Internet-ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України – www.rada.gov.ua
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України – www.kmu.gov.ua
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – www.minfin.gov.ua
4. Офіційний сайт Державної Казначейської служби України – www.treasury.gov.ua
5. Офіційний сайт Державної Фіскальної служби України – www.stasumy.gov.ua
6. Офіційний сайт Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України – www.me.kmu.gov.ua
7. Офіційний Комітету з питань бюджету Верховної Ради України – www.budget.rada.gov.ua
8. Офіційний сайт Рахункової палати Верховної Ради України – www.as-rada.gov.ua/main.asp
9. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України – www.dfp.gov.ua
10. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України – www.smsc.gov.ua
11. Офіційний сайт Національного банку України. – www.bank.gov.ua
12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України – www.ukrstat.gov.ua
13. Офіційний сайт Антимонопольного комітету України – www.amc.gov.ua
14. Офіційний сайт Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва – www.dkrp.gov.ua
15. Офіційний сайт Пенсійного фонду України – www.pfu.gov.ua
16. Фінансова газета (Міжнародний фінансовий тижневик) –

www.fingazeta.ua

17. Український фінансовий сервер – www.ufs.kiev.ua

Періодичні видання

Газети

- Урядовий кур'єр
- Відомості Верховної Ради України
- Голос України

Журнали

- Фінанси України
- Світ фінансів
- Економіка України
- Економіка і прогнозування
- Економіка та держава
- Актуальні проблеми економіки
- Вісник КНТЕУ
- Страхова справа
- Фінансовий контроль

****Курсивом виділено забезпечення в бібліотеці КНТЕУ***